

بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر الگوی مصرف معلمان شهر تهران

محمد علی جواهری*

غلامرضا حسنی درمیان**

علی اکبر مجدلی***

محسن نوغانی****

چکیده

معلمان بنا به نظر اندیشمندان علوم اجتماعی، و مطابق با اسناد تعلیم و تربیت نقش مهمی در بازتولید الگویی دارند. هدف از پژوهش حاضر، واکاوی الگوهای مصرفی در بین معلمان به جهت تأثیر بازتولید فرهنگی و انتقال نسلی تدارک بوده است. روش تحقیق از نظر شیوه گردآوری داده‌ها کمی و از نظر نوع هدف کاربردی و نیز، شیوه اجرایی آن از نوع کمی-پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کلیه معلمان موظف (تعداد ۳۵۷۹۷ نفر) شاغل در مدارس دوره‌های ابتدایی و متوسطه شهر تهران ۹۸-۱۳۹۷ که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، تعداد ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری برای اجرای پژوهش انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته با تعداد ۳۸ سؤال انتخاب شد، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰ به دست آمد و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون آماری رگرسیون، تحلیل واریانس و تحلیل مسیر صورت گرفت. یافته‌های تحقیق نشان داد سرمایه اجتماعی با ۰/۲۵ بیشترین شدت تأثیر بر الگوی مصرف معلمان بر اساس الگوی نهایی وبلن داشته است. همچنین متغیر سرمایه اجتماعی با الگوی مصرف نهایی همبستگی دارند. ضریب تعیین تعدیل شده مطابق با نوع الگوی مصرف نهایی (وبلن) معادل ۰/۲۶۳ و سطح الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلتویی) معادل ۰/۲۷ بوسیله متغیرهای مستقل تبیین می‌شوند. نتایج تحقیق حاکی از آن است الگوی مصرف در بین معلمان شهر تهران با سرمایه اجتماعی و ابعاد سه‌گانه آن نسبت معکوس دارد و از میان عوامل زمینه‌ای سن و جنس با مصرف نهایی و مقطع تدریس و تأهل با مصرف مصادره نهایی رابطه معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: الگوی مصرف نهایی (وبلن)، الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلتویی)، سرمایه اجتماعی

مقاله حاضر بر گرفته از رساله دکتری رشته جامعه‌شناسی اقتصادی توسعه دانشگاه فردوسی مشهد است.

* دانشجوی دکتری رشته جامعه‌شناسی اقتصادی توسعه، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

** استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول)

gh-hassani@ferdowsi.um.ac.ir

*** استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

**** دانشیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۹/۱۶

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۴/۱۱

مقدمه

سرمایه اجتماعی معلمان از حیث مقوله‌های تابعی آن یعنی مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی در این چند دهه مورد توجه صاحب‌نظران و اندیشمندان بخصوص جامعه‌شناسان به لحاظ تأثیر بر اجتماعی شدن در مباحث الگویی از جمله مصرف قرار گرفته است. به همین خاطر است که مصرف امروزه به مسئله مهمی در زندگی روزمره افراد تبدیل شده و نقش مهمی در تجربه زیسته افراد و نیز در جهت‌گیری کنش‌های آن‌ها در عرصه‌های گوناگون ایفا می‌کند (باکاک، ۱۹۹۲). در دهه‌های اخیر مصرف به نحوی فزاینده به تمام حوزه‌های زندگی امروزی نفوذ نموده و به نظر می‌رسد که فرهنگ مصرف به نظم عمده حاکم بر فرم‌اسیون اجتماعی^۱ عصر ما تبدیل شده است (کلارک، ۲۰۰۳). پرداختن در مورد مصرف بحث جدی در جامعه‌شناسی است و در تحلیل جامعه‌شناختی لازم است تا عوامل تأثیرگذار بر مصرف مورد مذاقه و مطالعه قرار گیرد، به همین خاطر است که واحد تحلیل الگوی مصرف (فرهنگی) اهمیت کانونی پیدا می‌کند و آزادی عمل کنشگران را بیشتر فراهم و توجیه می‌کند. ابزار تحلیل جامعه‌شناسان مصرف، پدیده مصرف را به عنوان نمادها و نشانه‌ها توجه کرده‌اند. به عبارت دیگر؛ مفهوم مصرف روندی اجتماعی و فرهنگی است تا یک‌روند اقتصادی منفعت‌گرایانه که در پی ارضای نیازهای زیستی است (باکاک، ۱۳۸۱: ۳). بررسی این الگو به اعتقاد بسیاری از محققان در نهاد آموزش و پرورش مورد بررسی و دارای اهمیت است چراکه وظایف این نهاد عبارتند از: ۱- فراهم ساختن زمینه و محیط سالم برای رشد کیفیات ۲- توجه به ویژگی‌ها و شاخص‌های هر دانش‌آموز ۳- توجه و تشخیص تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان ۴- تعالی بخشیدن به زندگی دانش‌آموزان (فلاحی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷).

مصرف زمینه ساز ایجاد تصاویری مطلوب از خویش در ذهن دیگران است (قانعی راد، ۱۳۸۵: ۱۲۹). اینکه چرا به نقش معلمان و مربیان شهر تهران به عنوان یک امر مهم در زمان حاضر توجه شده است به آن خاطر است که کلان شهر تهران به عنوان مرکز و پایتخت و مرکز اقتصادی - اجتماعی - سیاسی و... کشور با دیگر شهرهای ایران متمایز است.

۱. فرم‌اسیون اجتماعی اقتصادی مالکیت اجتماعی بر وسایل تولید استوار هستند و به‌طور برنامه‌ریزی شده و آگاهانه توسعه می‌یابند

از مهم‌ترین و ضروری‌ترین موضوعاتی که موجب می‌شود الگوی مصرف و سرمایه اجتماعی معلمان موردسنجش قرار گیرد عبارت‌اند از: نقش معلمان در زمینه‌های آموزش شناختی، روانی - حرکتی و مهارتی بسیار دخیل است. در این رابطه تحقیقات خارجی و داخلی انجام شده درباره سرمایه اجتماعی با مؤلفه‌هایی چون مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی با در نظر گرفتن مؤلفه‌های زمینه‌ای توسط چان و گلدتراپ (۲۰۰۷)؛ بوکدی (۲۰۰۷)؛ نشان می‌دهد وضعیت افراد در پایگاه اجتماعی تأثیر معناداری بر کتابخوانی، تحصیلات و طبقه اجتماعی دارد. بعلاوه پایگاه اجتماعی بر تنوع موضوعات مطالعه تأثیر دارد اما در عوض پایگاه اجتماعی عامل مهمی در مطالعات مقالات و روزنامه‌ها نیست. در حالی که تحصیلات و درآمد در این خصوص تأثیر گذار هستند حاکی از آن است که روزنامه‌ها و فرهنگ‌ها از حوزه نخبگان خارج شده‌اند ولی کتاب هنوز وابسته به این حوزه از فرهنگ است. تحقیقات مجید الیاسی (۱۳۹۰)؛ عابدینی و مولایی (۱۳۹۱)؛ آزاد ارمکی و سلیمان‌پور (۱۳۹۴) نیز نشان داد؛ الگوی مصرف معلمان در دودهه اخیر متأثر از تحولات فرهنگی و اجتماعی بویژه تغییر ارزشها و فراتر از نیازهای طبیعی بوده است. براساس این مطالعات معلمان هرچند خود را عضو طبقه متوسط می‌دانند اما تلاش زیادی می‌کنند تا بر اساس هنجارهای مصرفی و ارزش‌های مادی طبقات بالای جامعه رفتار کنند.

از نظر بورديو این نوع سرمایه‌ها (اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین)، قابل تبدیل به یکدیگر هستند (پاتنام، ۱۳۸۵:۱۳۶). اگر نباشد جامعه دچار آسیب‌های اجتماعی خواهد شد. به‌عنوان مثال اگر جای اعتماد را بی‌اعتمادی و جای همدلی را بی‌تفاوتی بگیرد، آنگاه سرمایه اجتماعی افول خواهد کرد و پیامدهای آن افزایش خشونت را به دنبال خواهد داشت. به همین خاطر است در دیالکتیک بورديو (۱۹۷۹) تلفیق عاملیت - ساختارهم می‌آفریند و هم آفریده می‌شود (ریتزر و همکاران، ۱۳۹۰) و در این مسیر نقش الگویی معلم به‌عنوان عامل به لحاظ بازتولید نقشی در ساختار اجتماعی بسیار مهم است.

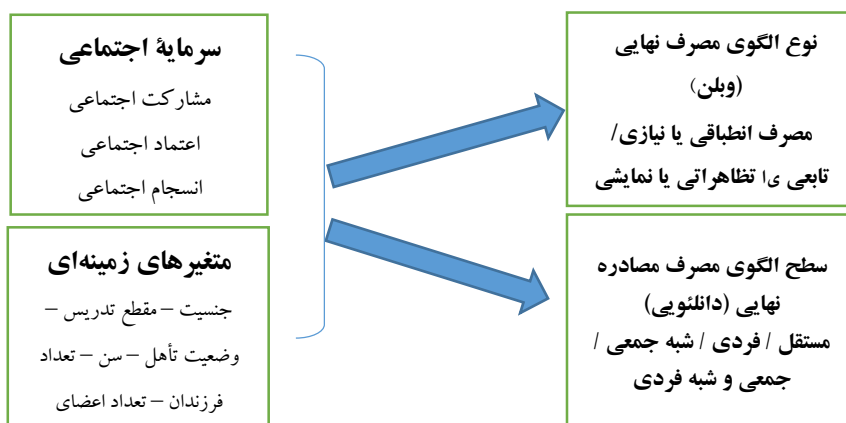
حوزه آموزش و پرورش از نظر بورديو بخصوص نقش معلمان قابلیت تعمیمی دارند. تئوری «تولید فرهنگ» بورديو با استفاده از واژگانی چون عادت، سرمایه و زمینه تولید است. بورديو می‌گوید: فرد باید در حوادث خاصی که بسیاری از آن‌ها رمان است، واکنش نشان دهند، اما تمایل دارند این کار را از لحاظ رفتارهایی که به نظر می‌رسند، به‌عنوان معقول، عقل سلیم، رفتارها بیان کنند. به این معنی است که هابیتوس^۱ را یک ظرفیت

نامتناهی، برای تولید محصول است. این شامل ایده تفکر، ادراک، عبارات و اعمال است که محدودیت‌های آن‌ها از لحاظ تاریخی و اجتماعی محصور شده محصولات آن تعیین می‌شود. از نظر بوردیو طعم و مزه مردم به تربیت و آموزش تعلق دارد. طعم می‌تواند شامل هنر، فیلم، موسیقی و غذا باشد.

چارچوب نظری تحقیق حاضر به پشتوانه نظریه‌های ارائه شده مبتنی بر مفاهیم نظری سرمایه اجتماعی "بوردیو" و عوامل زمینه‌ای (بعنوان متغیرهای مستقل) بر دو الگوی مصرف نهایی و بلن و الگوی مصرف مصادره نهایی دانلثویی (بعنوان متغیر وابسته) صورت گرفت. مطابق نظریه بوردیو سرمایه اجتماعی و انواع آن جوامع انسانی را می‌سازد (خاکباز، ۱۳۸۴)، و منبع شکل‌گیری آن نه فرد است و نه گروه‌های افراد، بلکه نوع و ماهیت مناسبات و ارتباطات میان آن‌هاست که جامعه را شکل می‌دهد و به آن سامان می‌بخشد. عبارتی لازمه پیشرفت، توجه جدی به ارتباط دو مقوله سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف چه از نوع نحوه الگوی مصرف نهایی که به دو بخش نیازی و تابعی (نظریه و بلن) تقسیم می‌شود و چه از نوع سطح الگوی مصرف مصادره نهایی که به ترتیب به پنج سطح یعنی مستقل / فردی / شبه جمعی / جمعی و شبه فردی (دانلثویی) تقسیم شده است (سوندرز، ۱۳۹۱، ص ۳۸۲). به همین خاطر اکثر اندیشمندان جامعه شناسی، نقش بسیار مهمی بخصوص نحوه و نوع الگوی مصرفی معلمان را به عنوان عامل بازتولید نقشی در جامعه قائل هستند.

با توجه به تحقیقات انجام شده می‌توان گفت نقش الگویی معلم در همه ابعاد و ساحت‌های مختلف به چشم می‌خورد و زمینه سبک زندگی ماندگار را تأیید، هدایت و جهت می‌دهد. بررسی روند وضعیت فعلی از الگوی مصرف معلمان به عنوان قشری اثرگذار به عنوان نقطه آغازین و رسیدن به نقطه و وضعیت مطلوب با در نظر گرفتن زمان بر بودن آن می‌تواند در ارائه راهکارها و راهبردها در زمان حاضر مؤثر و مهم تلقی شود. در واقع سبک زندگی معلمان اشاره یا دلالت بر شیوه‌ای از زندگی است، سبک زندگی علاوه بر مصرف، ارزش‌ها، نگرش‌ها، مسائل جمعیتی، تفاوت‌های جنسی، موقعیت اقتصادی، شغل، طبقه اجتماعی و مشارکت در فعالیت‌های اوقات و فراغت (برای مثال، مدیریت بدن به لحاظ کمی و کیفی به عنوان یکی از شاخصه‌ای سبک زندگی، شیوه‌های گوناگون پرورش بدن از تنوع موجود در شیوه زندگی) سرچشمه می‌گیرد. ولی

تصمیم‌گیری درباره شیوه اصلی، صرفاً نوعی انتخاب نیست، بلکه یکی از اساسی‌ترین عناصر ساختاری هویت شخصی است. هدف از تحقیق نیز بررسی وضعیت الگوی مصرف معلمان که از یک طرف بازتولید کننده و از طرفی انتقال‌دهنده بین نسلی برحسب مؤلفه‌های سبک زندگی با نماد مصرف (فرهنگی) پذیرفته شده که در هر سطحی از زندگی منبعث از عواملی چون اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی است. با توجه به این که آموزش و پرورش نقش به‌سزایی در نهادینه کردن اصلاح الگوی مصرف دارد، اجرای دقیق و همه‌جانبه الگوی مصرف بهینه و پرهیز از اسراف در این مجموعه منجر به بهینه‌سازی و بهینه‌گرایی در سطوح خرد و کلان جامعه برای اقشار مختلف می‌شود. بدین لحاظ مهمترین اولویت محقق در مطالعه حاضر با عنایت به شاخص‌های انواع سرمایه و وضعیت آنان در نظریات به دنبال پاسخ به این پرسش است که وضعیت تأثیر و رابطه سرمایه اجتماعی معلمان شهر تهران با انواع الگوی مصرف نهایی (وبلن) و الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی) چگونه است؟

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

- فرضیه اصلی: بین سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه‌های فرعی پژوهش عبارتند از:
- بین ابعاد سه‌گانه سرمایه (اعتماد، انسجام و مشارکت) اجتماعی و الگوی مصرف رابطه معناداری وجود دارد.
  - بین متغیرهای زمینه‌ای و الگوی مصرف رابطه معناداری وجود دارد.

روش

روش این پژوهش از منظر رتبه‌بندی تحقیقات برحسب نحوه گردآوری داده‌ها از نوع کمی (پیمایشی) و روش توصیفی-تحلیلی است. برحسب هدف کاربردی است. جامعه آماری شامل کلیه معلمان شهر تهران (به‌استثنای معلمان مدارس بزرگسالان، استثنایی، غیر انتفاعی و بخش روستایی) به تعداد ۳۵۷۹۷ نفر که قریب ۸۰٪ آنان زنان و ۲۰٪ مردان است با در نظر گرفتن ۴۲۴۳ واحد آموزشی دولتی و غیردولتی و تعداد ۱۰۹۰۴۲۳ دانش‌آموز که قریب ۴۹ درصد دخترانه و ۵۱ درصد پسرانه است. براین اساس با توجه به نظریه تمایز بوردیو (بوردیو، ۱۳۹۵) که ۳۶ سؤال، به‌صورت طیف پنج‌گزینه‌ای و بصورت سه طبقه بالا (خیلی زیاد (۵) و زیاد (۴)، طبقه متوسط (۳) و طبقه پایین (کم (۲) و خیلی کم (۱) ارزش‌گذاری و دسته‌بندی شد. مؤلفه‌های سه‌گانه سرمایه اجتماعی (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی) هر کدام ۳ سؤال و کسب ضریب آلفای کرونباخ ۰.۷۰ پایایی و اعتبار پرسشنامه بر گرفته از نظریه تمایز بوردیو محقق ساخته تأیید و در بین معلمان شهر تهران توزیع شد.

«شیوه نمونه‌گیری از نوع خوشه‌ای نمونه‌ای احتمالی است که در این نوع از نمونه‌گیری هر واحد نمونه‌گیری مجموعه‌ای یا گروهی از اعضا است» (ارقامی و دیگران به نقل از شیفر و مندنهال، ۱۳۸۹). حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران به‌دست آمده است. در این فرمول با جمعیت ۳۵۷۹۷، دقت احتمالی حدود ۵٪ و با فرض بیشترین پراکندگی صفات مورد مطالعه، حجم نمونه برابر ۳۸۱ نفر برآورده شده است. با پیش‌بینی خطای برآورد و ریزش احتمالی نمونه ۱۹ نفر به‌اندازه نمونه افزوده‌شده و نهایت ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه اصلی تحقیق تعیین شده است.

پس از جمع‌آوری اطلاعات و اصلاح داده‌ها، در مرحله بعدی داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS، تحلیل واریانس و آزمون تعقیبی LSD، رگرسیون و آزمونهای مرتبط با آن از قبیل آزمون t تک نمونه، ضرایب تأثیر مدل تبیین‌کننده، تحلیل مسیر برای آزمون مدل‌های علی و تحلیل رگرسیون چندگانه، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول ۱. مناطق ۱۹ گانه آموزش و پرورش شهر تهران

حوزه‌های تهران	نام مناطق	درصد	فراوانی
شمالی	۱ و ۲ و ۳	۱۳٪	۵۲
جنوبی	۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۹	۲۹٪	۱۱۶
شرقی	۴ و ۸ و ۱۳ و ۱۴	۲۷٪	۱۰۸
غربی	۵ و ۹ و ۱۰	۱۷٪	۶۸
مرکزی	۶ و ۷ و ۱۱ و ۱۲	۱۴٪	۵۶
جمع	۱۹ منطقه	۱۰۰٪	۴۰۰

مناطق انتخابی بطور تصادفی عبارتند از: ۲، ۱۵، ۱۴، ۵، ۶ از میان مناطق ۱۹ گانه آموزش و پرورش شهر تهران به لحاظ درصد جمعیتی و فراوانی آن به تفکیک هر حوزه مشخص شده است.

جدول ۲. ضرایب میزان پایایی شاخص‌های متغیرهای تحقیق

مقیاس	تعداد سؤال	آلفای پیش‌آزمون
الگوی مصرف نهایی (وبلن)	۱۰	۰/۷۳۲
سطح الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی)	۱۱	۰/۸۵۰
سرمایه اجتماعی	۹	۰/۷۵۱

از آنجایی که آلفای کرونباخ به دست آمده از جدول برای تمامی متغیرهای مستقل و وابسته بالای ۷۰٪ است، می‌توان گفت که پایایی یافته‌های ما در سطح قابل قبولی است. (البته ۸ سؤال در عوامل زمینه‌ای است)

یافته‌ها

همانطور که قبلاً اشاره شد در بحث الگوی مصرف نهایی و بلن دو الگوی مصرف نیازی یا انطباقی (انطباق تولید و مصرف به اندازه نیاز است) و الگوی مصرف تابعی یا تظاهری یا تجملی مطرح است (مصرف علاوه بر ارضای نیازها به واسطه تبلیغات نیازهای کاذب و جنبه تجملی شدید به خود گرفته است) و الگوی مصرف مصادره نهایی یعنی سطح مصادره نهایی محصولات توسط مردم، به ترتیب اولویت.

الف) تحلیل توصیفی: از میان مناطق ۱۹ گانه شهر تهران، مناطق (۲، ۵، ۷، ۱۴، ۱۵) به تصادف انتخاب شدند. ۱۳۶ نفر (۳۴/۰ درصد) مقطع ابتدایی و ۲۶۴ نفر (۶۶/۰ درصد) مقطع متوسطه، ۲۷۳ نفر (۶۸/۲ درصد) زن و ۱۲۷ نفر (۳۱/۸ درصد) مرد هستند. ۹۱ نفر (۲۲/۸ درصد) در رده سنی ۴۵ و کمتر، ۲۷۳ نفر (۶۸/۲ درصد) بین ۴۶ تا ۶۵ سال و ۳۶ نفر (۹/۰ درصد) بالای ۶۵ سال قرار دارند. ۵۱ نفر (۱۲/۸ درصد) هرگز ازدواج نکرده‌اند، ۳۰۹ نفر (۷۷/۲ درصد) ازدواج کرده و دارای همسر می‌باشند، تعداد ۲۰ نفر (۵/۰ درصد) ازدواج کرده و همسرشان فوت شده و تعداد ۲۰ نفر (۵ درصد) از پاسخگویان ازدواج کرده و طلاق گرفته‌اند. ۱۸۱ نفر (۴۵/۲ درصد) بدون فرزند یا دارای یک فرزند، تعداد ۲۰۹ نفر (۵۲/۲ درصد) دارای ۲ یا ۳ فرزند و ۱۰ نفر (۲/۵ درصد) از پاسخگویان دارای ۴ فرزند و بیشتر می‌باشند. ۱۳۷ نفر (۳۴/۲ درصد) تعداد اعضای خانواده‌شان ۱ تا ۳ نفر می‌باشند، ۲۵۱ نفر (۶۲/۸ درصد) اعضای خانواده‌شان ۴ تا ۵ فرزند و ۱۲ نفر (۳/۰ درصد) اعضای خانواده‌شان بیشتر از ۶ نفر است.

ب) تحلیل استنباطی

جدول ۳. الگوی مصرف نهایی (وبلن)

نوع الگو	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
نیازی (نمره ۴ و کمتر)	۲۵۱	٪۶۲/۸	٪۶۲/۸
تابعی (نمره ۵ و بیشتر)	۱۴۹	٪۳۷/۲	٪۱۰۰
جمع	۴۰۰	٪۱۰۰	

از آنجا که الگوی مصرف نهایی وبلن مبتنی بر دو بخش تقسیم می‌شود و قضاوت او مبتنی بر منطق صوری دو گانه است. همانطور که در جدول فوق نشان می‌دهد فراوانی الگوی مصرف نهایی وبلن از میان ۴۰۰ نفر، ۲۵۱ نفر (۶۲/۸ درصد) دارای الگوی مصرف نیازی و ۱۴۹ نفر (۳۷/۲ درصد) دارای الگوی مصرف تابعی هستند.

جدول ۴. آزمون همبستگی میان سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف نهایی

متغیرها	تعداد پاسخگو	انحراف معیار	میانگین
سرمایه اجتماعی	۴۰۰	۳/۶۸۵	۲۱/۱۶
الگوی مصرف نهایی (وبلن)	۴۰۰	۲/۰۳۴	۳/۹۶

Sig= 0/000 Pearson Correlation = -0/357

در اینجا هریک از ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی به‌عنوان متغیر مستقل که شامل مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی است، با متغیر وابسته (الگوی مصرف) آزمون می‌شود.

جدول ۵. رابطه میان ابعاد سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف نهایی (وبلن)

الگوی مصرف نهایی		همبستگی	ابعاد سرمایه اجتماعی
تعداد نمونه	معناداری		
۴۰۰	۰/۰۰	-۰/۲۹۸	مشارکت اجتماعی
۴۰۰	۰/۰۰	-۰/۲۸۵	اعتماد اجتماعی
۴۰۰	۰/۰۰	-۰/۲۲۵	انسجام اجتماعی

رابطه مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی با الگوی مصرف نهایی: میزان همبستگی به ترتیب، -۰/۲۹۸، -۰/۲۸۵ و -۰/۲۲۵ است. جهت رابطه هر سه منفی و شدت آن متوسط است و در سطح (Sig= ۰/۰۰) معنادار است. این رابطه نشان می‌دهد با افزایش مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی سطح الگوی مصرف نهایی آنان کاهش می‌یابد (منفی و به سمت تابعی است).

همبستگی میان سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی) داده‌های حاصل از تحقیق حاکی از وجود رابطه بین این دو متغیر است، چراکه سطح معناداری به‌دست‌آمده کمتر از ۰/۰۱ است (Sig= ۰/۰۰۰)؛ بنابراین بین سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف (دانلثویی) رابطه وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون به‌دست‌آمده (-۰/۳۰۱) در سطح متوسط قرار دارد و با توجه به این‌که این مقدار منفی است جهت رابطه معکوس است. بدین معنا که هرچه افراد سرمایه اجتماعی بالاتری داشته باشند الگوی مصرف پائین تری دارند.

جدول ۶. آزمون همبستگی میان سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی)

متغیرها	تعداد پاسخگو	انحراف معیار	میانگین
سرمایه اجتماعی	۴۰۰	۳/۶۸۵	۲۱/۱۶
الگوی مصرف مصادره نهایی	۴۰۰	۷/۰۵۶	۲۳/۰۶۹

Sig= 0/000   Pearson Correlation = -0/301

رابطه همبستگی هریک از ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی به‌عنوان متغیر مستقل که شامل مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی است، با متغیر وابسته (الگوی مصرف مصادره نهایی دانلثویی) آزمون می‌شود.

جدول ۷. رابطه میان ابعاد سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف مصادره نهایی

الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی)			ابعاد سرمایه اجتماعی
تعداد نمونه	معناداری	همبستگی	
۴۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۲۰۴	مشارکت اجتماعی
۴۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۲۱۸	اعتماد اجتماعی
۴۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۲۷۲	انسجام اجتماعی

رابطه مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی و الگوی مصرف (دانلثویی): میزان همبستگی به ترتیب $-۰/۲۰۴$ ، $-۰/۲۱۸$ و $-۰/۲۷۲$ است. جهت رابطه منفی و شدت آن ضعیف است و در سطح ($Sig=۰/۰۰۰$) معنادار است. این رابطه نشان می‌دهد با افزایش مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی معلمان، سطح الگوی مصرف (منفی یا شبه فردی) آنان کاهش می‌یابد.

جدول ۸. آزمون T تک نمونه‌ای برای متغیر سرمایه اجتماعی معلمان

Test Value = 50					متغیر
میزان آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	
۱۷/۱۵۱	۳۹۹	۰/۰۰۰	۶۷/۵۵۶	۱۷/۵۵۶	سرمایه اجتماعی

در جدول فوق نتایج آزمون آماری t تک نمونه‌ای برای بررسی متغیر سرمایه اجتماعی است. بر طبق مقدار آزمون t (۱۷/۱۵۱) و با توجه به درجه آزادی $d.f=۳۹۹$ ، همچنین بر اساس معدل نظری متغیر ($Test\ Value=50$) با قبول خطای کمتر از ۰/۰۱ ($Sig=0/000$) و درجه اطمینان بیش از ۰/۹۹ می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه ختنی (H_0) که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی‌توانیم بپذیریم. با توجه به این که میانگین به‌دست‌آمده به میزان تقریباً ۱۸ نمره بیشتر از میانگین نظری است. میزان سرمایه اجتماعی در بین معلمان در سطح مطلوبی قرار دارد و بالاتر از حد استاندارد است.

- ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی

جدول ۹. آزمون T تک نمونه‌ای برای ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی معلمان

Test Value = 50					متغیر
میزان آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	
۸/۶۱۷	۳۹۹	۰/۰۰۰	۶۲/۰۸۳	۱۲/۰۸۳	مشارکت اجتماعی
۷/۴۳۱	۳۹۹	۰/۰۰۰	۶۰/۸۳۳	۱۰/۸۳۳	اعتماد اجتماعی
۲۵/۴۷۶	۳۹۹	۰/۰۰۰	۷۹/۷۵۰	۲۹/۷۵۰	انسجام اجتماعی

نتایج آزمون آماری t تک نمونه‌ای برای بررسی ابعاد سه‌گانه متغیر سرمایه اجتماعی است، برطبق مقدارهای آزمون (t) و با توجه به درجه آزادی $d.f=399$ ، معدل نظری متغیر (Test Value=50) خلاصه ابعاد سه‌گانه آن نیز در سطح مطلوبی و بالاتر از حد استاندارد است.

جدول ۱۰. ضرایب تأثیر مدل تبیین‌کننده الگوی مصرف (وبلن)

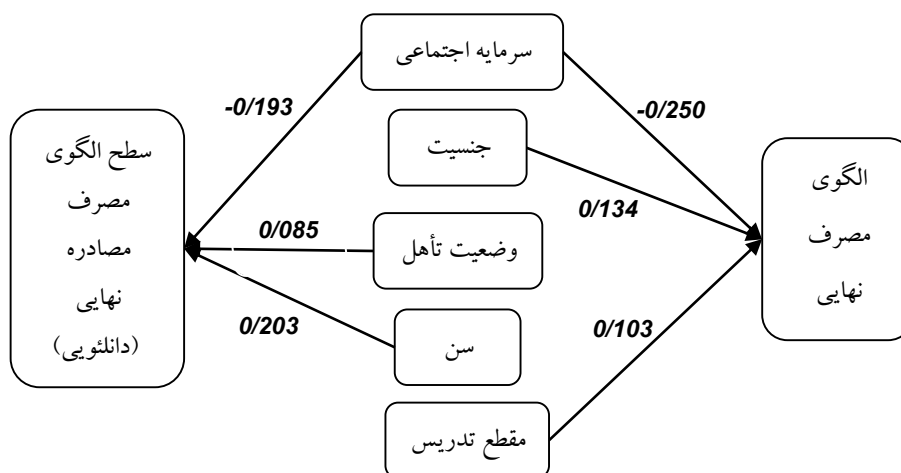
متغیر	B	Beta	t	Sig.
سرمایه اجتماعی	۱۳۸-	۲۵۰-	۴۲۲.۵-	۰۰۰.

ضریب تأثیر رگرسیونی ($Beta=-0/250$) مربوط به متغیر سرمایه اجتماعی است.

جدول ۱۱. ضرایب تأثیر مدل تبیین‌کننده الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی)

متغیر	B	Beta	t	Sig.
سرمایه اجتماعی	۰۸۹.۱-	۱۹۳-	۲۰۷.۴-	۰۰۰.

ضریب تأثیر رگرسیونی ($Beta=-0/193$) مربوط به متغیر سرمایه اجتماعی است. تحلیل مسیر برای آزمون مدل‌های علی به کار می‌رود و مستلزم تنظیم مدلی به صورت نمودار علی است. در تحلیل مسیر از رگرسیون استفاده می‌شود، از این رو می‌توان میزان مناسب بودن مدل را ارزیابی کرد و با استفاده از وزن بتا (در تحلیل مسیر ضریب مسیر خوانده می‌شود) مقدار اثر هر متغیر را تعیین کرد. بدین ترتیب، تحلیل مسیر به طریق قابل فهم و ساده‌ای اطلاعات زیادی درباره فرآیندهای علی فراهم می‌آورد (دواس، ۱۳۸۳).

شکل ۲. مدل تحلیلی

جدول ۱۲. آزمون همبستگی بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته تحقیق

Sig.	پیرسون	متغیرهای مستقل	متغیرهای وابسته
۰/۰۰۰	-۰/۳۵۷	سرمایه اجتماعی	الگوی مصرف نهایی (وبلن)
۰/۰۰۰	-۰/۳۰۱	سرمایه اجتماعی	الگوی مصرف مصادره نهایی (دانشجویی)

با توجه به ضریب پیرسون و سطح معناداری به دست آمده در جدول فوق می‌توان گفت که از آنجایی که سطح معناداری به دست آمده از ضریب همبستگی متغیرهای سرمایه اجتماعی با الگوی مصرف (وبلن و دانشجویی) کمتر از ۰/۰۵ است با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین این متغیرها رابطه وجود دارد.

در این بخش هریک از متغیرهای مستقل تحقیق با در نظر گرفتن سطح سنجش‌شان به کمک آماره‌های مختلف در رابطه با الگوی مصرف وبلن و دانشجویی آزمون می‌شوند.

جدول ۱۳. آزمون فرضیه تفاوت الگوی مصرف وبلن و دانشجویی به نسبت جنسیت و مقطع تدریس

آزمون تی مستقل			متغیرهای تحقیق
اختلاف میانگین	Sig	T	
-۴/۱۱	۰/۰۹۰	-۱/۶۹۸	الگوی مصرف نهایی (وبلن)
-۳/۴۰	۰/۱۴۰	-۱/۴۸۰	
-۲/۲۶	۰/۳۱۱	-۱/۰۱۵	الگوی مصرف مصادره نهایی (دانشجویی)
-۸/۹۲	۰/۰۰۰	-۴/۳۱۳	

داده‌ها نشان می‌دهند که میانگین الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) در بین زنان و مردان متفاوت نیست، چراکه سطح معناداری توزیع هر دو نوع الگوی مصرف در بین زنان و مردان بیشتر از ۰/۰۵ است. در خصوص الگوی مصرف (وبلن) در بین معلمان مقطع ابتدایی و متوسطه نیز با توجه به سطح معناداری متفاوت نیست، اما الگوی مصرف (دانلثویی) در بین مقاطع تحصیلی ابتدایی و متوسطه با توجه به سطح معناداری حاصله که کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان گفت متفاوت است.

جدول ۱۴. تفاوت الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) به نسبت عوامل زمینه‌ای آزمون آنالیز

واریانس

Sig.	F	درجه آزادی	متغیرهای زمینه‌ای مستقل	متغیرهای وابسته
.۱	.	۳	وضعیت تأهل	الگوی مصرف (وبلن)
.	۲	۲	سن	
.	.	۲	تعداد فرزندان	
.۱	۱	۲	تعداد اعضای خانواده	
.	۱	۳	وضعیت تأهل	الگوی مصرف (دانلثویی)
.۱	.	۲	سن	
.۱	.	۲	تعداد فرزندان	
.	.	۲	تعداد اعضای خانواده	

با توجه به سطح معناداری به دست آمده برای تفاوت الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) به نسبت به متغیرهای وضعیت تأهل، تعداد فرزندان، تعداد اعضای خانواده می‌توان گفت الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) در بین گروه‌های متغیرهای مذکور متفاوت است. همچنین الگوی مصرف (دانلثویی) در بین رده‌های سنی مختلف تفاوت معناداری ندارد اما الگوی مصرف (وبلن) در بین رده‌های سنی مختلف، متفاوت است چراکه سطح معناداری حاصله از آزمون ANOVA، کمتر از ۰/۰۵ است. برای اطلاع از تفاوت‌های درون‌گروهی الگوی مصرف (وبلن) در بین رده‌های سنی مختلف از آزمون تعقیبی (LSD) استفاده می‌کنیم که جدول آن در زیر آمده است.

جدول ۱۵. نتایج آزمون تعقیبی LSD

Sig.	اختلاف میانگین گروه‌ها	رده‌های سنی
۰۰۶.	۷,۵۲۹۵۱-	۴۶ تا ۶۵ سال
۱۹۰.	۵,۷۹۶۳۶-	بالای ۶۵ سال و کمتر
۰۰۶.	۷,۵۲۹۵۱	۴۵ سال و کمتر
۶۶۳.	۱,۷۳۳۱۴	بالای ۶۵ سال
۱۹۰.	۵,۷۹۶۳۶	۴۵ سال و کمتر
۶۶۳.	۱,۷۳۳۱۴-	۴۶ تا ۶۵ سال

مقایسه‌های تعقیبی با استفاده از آزمون LSD نشان داد که میانگین میزان الگوی مصرف (وبلن) در معلمان دسته سنی ۴۵ سال و کمتر با معلمان دسته سنی ۴۶ تا ۶۵ سال متفاوت است، بین معلمان دسته سنی ۴۵ سال و کمتر با ۴۶ تا ۶۵ سال و بالای ۶۵ سال و همچنین بین دسته معلمان دسته سنی ۴۶ تا ۶۵ سال و بالای ۶۵ سال تفاوت معناداری ندارند، چراکه سطح معناداری به دست آمده برای مقایسه این دسته‌های سنی بیشتر از ۰/۰۵ است.

تحلیل رگرسیون گام به گام الگوی مصرف نهایی

جدول ۱۶. تحلیل رگرسیون چندگانه برای تبیین متغیر وابسته الگوی مصرف نهایی (وبلن)

همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد
۰/۵۲۹	۰/۲۸۰	۰/۲۶۳	۱۹/۴۰

در این بررسی ضریب تعیین تعدیل شده معادل ۰/۲۶۳ محاسبه شده است، یعنی حدود ۲۶ درصد الگوی مصرف (وبلن) توسط متغیرهای مستقل مورد بررسی توضیح داده می‌شود، و ۷۴ درصد باقیمانده ناشی از عواملی خارج از مشاهدات مورد بررسی ما هستند.

جدول ۱۷. ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده الگوی مصرف نهایی (وبلن)

Sig.	t	Beta	B	متغیر
۰۰۰.	۳۷۱.۴	-	۵/۲۶۱	ثابت
۰۰۲.	۰۸۵.۳	۱۳۴.	۵۸۴.	جنسیت
۰۱۷.	۳۸۸.۲	۱۰۳.	۳۸۲.	سن
۰۰۰.	۴۲۲.۵-	۲۵۰-	۱۳۸-	سرمایه اجتماعی

ضرایب تأثیر استاندارد موجود در جدول بالا نشان می‌دهد که ضریب تأثیر رگرسیونی (Beta= ۰/۲۵۰) مربوط به متغیر سرمایه اجتماعی است، ضریب تأثیر رگرسیونی (Beta=۰/۱۳۴) مربوط به متغیر جنسیت است و ضریب تأثیر رگرسیونی (Beta=۰/۱۰۳) مربوط به متغیر سن است.

تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام به سطح الگوی مصرف مصادره نهایی

جدول ۱۸. تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام برای تبیین متغیر وابسته الگوی مصرف مصادره نهایی (دانشجویی)

همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد
۰/۵۳۱	۰/۲۸۲	۰/۲۶۶	۱۷/۷۸۱

ضریب همبستگی ۰/۵۳۱ بیانگر این مطلب است که متغیرهای سرمایه اجتماعی و عوامل زمینه‌ای به‌طور هم‌زمان تقریباً ۰/۵۳ با الگوی مصرف مصادره نهایی (دانشجویی) همبستگی دارند. در این بررسی ضریب تعیین تعدیل شده معادل ۰/۲۶۶ محاسبه شده است، یعنی حدود ۲۷ درصد الگوی مصرف مصادره نهایی (دانشجویی) توسط متغیرهای مستقل مورد بررسی توضیح داده می‌شود و ۷۳ درصد باقیمانده ناشی از عواملی خارج از مشاهدات مورد بررسی ما است.

رابطه همبستگی میان ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف نهایی (وبلن): "رابطه میان مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی و الگوی مصرف (وبلن):" میزان همبستگی این سه متغیر سرمایه اجتماعی با الگوی مصرف وبلن به ترتیب ۰/۲۹۸-، ۰/۲۸۵- و ۰/۲۲۵- است. جهت رابطه منفی و شدت آن متوسط است و در سطح (Sig= ۰/۰۰۰) معنادار است. این رابطه نشان می‌دهد با افزایش مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی معلمان، سطح الگوی مصرف آنان کاهش می‌یابد.

رابطه همبستگی میان سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف (دانشجویی)

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، رابطه بین این دو متغیر وجود دارد، چراکه سطح معناداری به دست آمده کمتر از ۰/۰۱ است (Sig= ۰/۰۰۰)؛ بنابراین بین سرمایه اجتماعی و الگوی مصرف (دانشجویی) رابطه وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده (۰/۳۰۱-) در سطح متوسط قرار دارد و با توجه به اینکه این مقدار منفی است جهت رابطه معکوس است. بدین معنا که هرچه افراد سرمایه اجتماعی بالاتری داشته باشند الگوی مصرف پائین تری دارند.

رابطه میان مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی و سطح الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی)

میزان همبستگی به ترتیب عبارتند از ۰/۲۰۴، ۰/۲۱۸ و ۰/۲۷۲- است. جهت رابطه منفی و شدت آن ضعیف است و در سطح (Sig = ۰/۰۰۰). معنادار است. این رابطه نشان می‌دهد با افزایش مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی معلمان، سطح الگوی مصرف آنان کاهش می‌یابد.

همچنین بر اساس یافته‌های بدست آمده بین ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی (مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی) و الگوی مصرف و بلن و دانلثویی رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین از آنجایی که سطح معناداری به دست آمده از ضریب همبستگی متغیرهای سرمایه اجتماعی با الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) کمتر از ۰/۰۵ است با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین این متغیرها رابطه وجود دارد.

- یافته‌های بدست آمده تحقیق در امتداد تئوری وبلن، دانلثویی و بورديو است. پیرو نظریه وبلن مصرف دارای سه قسم یا الگو است. مصرف اصطلاحی، واسطه‌ای و نهایی. با توجه به نوع الگوی مصرف نهایی شیوه زندگی می‌تواند تابعی از دو الگو یعنی رابطه مصرف با تولید جنبه انطباقی - نیازی داشته باشد و یا نمایشی و تظاهراتی. ۲۵۱ نفر (۶۲/۸ درصد) از پاسخگویان دارای الگوی مصرف نیازی برحسب الگوی وبلن هستند و ۱۴۹ نفر (۳۷/۲ درصد) از پاسخگویان دارای الگوی مصرف تابعی هستند (لازم به ذکر است که مُد و میانه در دسته الگوهای مصرف نیازی قرار دارند).

- نتایج معنی داری همبستگی نوع و سطح الگوهای مصرف وبلن (۲۶ درصد) و دانلثویی (۲۷ درصد) با سرمایه اجتماعی و بعضی عوامل زمینه‌ای نشان داد که اصلی‌ترین بروز سبک‌های زندگی اند و به تبع آن سبک‌های زندگی زمینه ترویج منش‌ها خواهند شد و خود منش‌ها نیز تابعی از انواع تجربه‌ها و از جمله تجربه آموزش رسمی معلمان هستند و بیان این نکته که، ارتباط میان آموزش رسمی در بازتولید آن را تحلیل کرد که گرایش‌هایی پایدار برای ایجاد الگوهای مصرف خاص پدید می‌آورد.

- سطح معناداری به دست آمده تفاوت الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) به نسبت به متغیرهای وضعیت تأهل، تعداد فرزندان، تعداد اعضای خانواده می‌توان گفت الگوی مصرف (وبلن و دانلثویی) در بین گروه‌های متغیرهای مذکور متفاوت است. همچنین الگوی مصرف (دانلثویی) در بین رده‌های سنی مختلف تفاوت معناداری ندارد اما الگوی

مصرف (وبلن) در بین رده‌های سنی مختلف، متفاوت است چراکه سطح معناداری حاصله از آزمون آن کمتر از ۰/۰۵ است.

بحث و نتیجه‌گیری

با عنایت به نتایج بدست آمده تحقیق، همسویی نزدیک با نتایج تحقیقات موسایی (۱۳۸۸) با عنوان «نقش فرهنگ بر مصرف»، تحقیق عابدینی (۱۳۹۱) با عنوان «بررسی جامعه‌شناختی رابطه سرمایه‌های اجتماعی با میزان مصرف کالاهای فرهنگی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خلیخال» و تحقیق آزاد ارمکی و سلیمان پور (۱۳۹۴) با عنوان «مصرف متظاهران، مطالعه روی معلم‌های منطقه ۴ شهر تهران» است.

از آنجا که این تحقیق بطور خاص به «بررسی نقش الگوی مصرف معلمان در شهر تهران» به لحاظ بازتولید فرهنگی، انتقال نسلی آن و نیز اهمیت توسعه در کشور در نظر گرفته شد. بدین لحاظ جهت تحلیل و تبیین موضوع با عنایت به نظریات وبلن و دانلثویی پیرامون الگوی مصرف نهایی و نوع مصادره نهایی با نظریه پیر بردیو در مورد سرمایه اجتماعی تحقیق انجام شد. نتایج حاصل از تحقیق حاضر با اتکا بر تحقیقات پیشین و نظریه‌های مرتبط با موضوع نشان داد که:

- الگوی مصرف در بین معلمان شهر تهران (اعم از الگوی مصرف نهایی وبلن و سطح الگوی مصرف مصادره نهایی دانلثویی رابطه داشته که این رابطه با عوامل اجتماعی و فرهنگی به لحاظ نوع مصرف تظاهری و شبه جمعی رابطه‌ای از نوع معکوس است. به عبارت دیگر با افزایش سرمایه اجتماعی در بین معلمان سطح الگوی مصرف مصادره نهایی دانلثویی از سطح شبه جمعی به سمت جمعی و شبه فردی نیز افزایش پیدا می‌کند. همچنین هرچقدر سرمایه اجتماعی معلمان افزایش پیدا کند (با توجه به پایین بودن حقوق و مزایای معلمان) الگوی مصرف نهایی وبلن در بخش نیازی و انطباقی است و در بین معلمان الگوی مصرف نهایی تمایل به سمت الگوی مصرف تظاهری، نمایشی و تابعی (وبلن) سوق پیدا خواهد کرد.

- با توجه به یافته‌های حاصل از تحقیق سبک الگوی مصرف نهایی (وبلن) در بین معلمان از نوع الگوی نیازی - انطباقی بوده و به لحاظ نظریه سطح الگوی مصرف مصادره نهایی در سطح شبه جمعی (دانلثویی) است. این بدان معنی است که مطابق با نظر وبلن، جهت الگوی مصرف در بین معلمان هنوز الگویی تظاهری، تابعی و نمایشی نیست. دلیل این امر شاید بخاطر پایین بودن حقوق و مزایای معلمان باشد. تطبیق نتایج این دو الگوی مصرف نهایی وبلن (نیازی) با سطح الگوی مصرف مصادره نهایی دانلثویی (سطح الگوی مصرف شبه جمعی) می‌توان گفت

که معلمان به لحاظ ذهنی به دنبال وبه سمت الگوی مصرف شبه جمعی و جمعی و شبه فردی در آینده تمایل خواهند داشت. و رابطه سرمایه اجتماعی و ابعاد سه گانه آن در نظر بوردیو با الگوی مصرف نهایی و بلن و سطح الگوی مصرف مصادره نهایی دانلثویی رابطه‌ای معکوس دارد.

- ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که دو متغیر وابسته یعنی الگوی مصرف نهایی (وبلن) معادل $0/263$ و سطح الگوی مصرف مصادره نهایی (دانلثویی) معادل $0/27$ بوسیله متغیرهای مستقل یعنی سرمایه اجتماعی و ابعاد سه گانه آن قابل پیش بینی و تبیین است.

- رابطه الگوی مصرف نهایی (وبلن) و الگوی مصرف (دانلثویی) با عوامل زمینه‌ای چون (جنس، سن، تأهل، میزان تحصیلات، مقطع تدریس، تعداد اعضای خانواده و تعداد فرزندان) نشان از آن دارد که الگوی مصرف نهایی از میان عوامل زمینه‌ای فقط با عوامل (سن و جنس) رابطه معنی دار دارد. و الگوی مصرف مصادره نهایی از میان عوامل زمینه‌ای فقط با عوامل (مقطع تدریس و وضعیت تأهل) رابطه معنادار دارد.

این پژوهش نیز همانند سایر پژوهش‌های دیگر نیز، دارای محدودیت‌های طرح تحلیلی آماری همچون تحلیل واریانس چندعاملی^۱، محاسبه انواع خطاها و افزایش جامعه آماری سایر ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها به لحاظ گسترش نتایج و کسب نظریه پردازی دقیق‌تر می‌باشد. پیشنهاد می‌شود، از آنجا که کشور ما در مسیر توسعه است لذا لازم است تا تحقیقات منظم در بحث الگوی مصرف صورت گیرد و نیز توجه ویژه به الگوی مصرف معلمان (مربیان) در حوزه آموزش و پرورش صورت پذیرد.

منابع

- الیاسی، م. و همکاران. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر مصرف کالاهای فرهنگی در بین جوانان، *مجله جامعه فرهنگی*، ۲(۲)، ۶۵-۵۶.
- ارمکی آزاد، ت. و سلیمان پور. ش. (۱۳۹۴). مصرف متظاهرانه معلم‌های منطقه ۴ شهر تهران، *نشریه جامعه، فرهنگ، رسانه*، ۵(۱۷)، ۳۰-۱۱.
- باکاک، ر. (۱۳۸۲). مصرف، ترجمه خسرو صبوری، تهران: انتشارات شیرازه.
- باکاک، ر. (۱۳۸۱). مصرف، ترجمه خسرو صبوری، تهران: انتشارات شیرازه.
- بوردیو، پ. (۱۳۸۴). *شکل‌های سرمایه، سرمایه اجتماعی؛ اعتماد، دمکراسی و توسعه*، مترجم افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: انتشارات شیرازه.
- بوردیو، پ. (۱۳۹۵). *تمایز (نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی)*، مترجم حسن چاوشیان، تهران: نشر ثالث.

- پاتنام، ر. و همکاران، (۱۳۸۵)، سرمایه‌های اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه، ترجمه: افشین خاک باز، حسین پویان، تهران: نشر شیراز
- عابدینی، ص. و مولایی، ق. (۱۳۹۱). بررسی جامعه‌شناختی رابطه سرمایه‌های اجتماعی، با میزان مصرف کالاهای فرهنگی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خلخال. *پژوهش‌نامه علوم اجتماعی*. ۶(۳)، ۷۷-۹۶.
- فلاحی، ا.، مولایی، ع.، قاضی، ش. (۱۳۹۱). اثر روش تدریس تغییر یافته طرح کارایی تیم (TED) و سخنرانی بر رضایتمندی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان، *فصلنامه آموزش پزشکی*، ۱(۱)، ۷-۱۲.
- ریتزر، ج. و داگلاس جی، گ. (۱۳۹۰). *نظریه جامعه شناسی مدرن*، مترجم خلیل میرزایی و عباس لطفی زاده، تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- سوندرز، پ. (۱۳۹۱). *نظریه اجتماعی و مسئله شهری*، ترجمه محمودشارع پور، تهران: تیسرا.
- ویلمن، ت (۱۳۸۳) *نظریه طبقه مرفه*، ترجمه فرهنگ ارشاد، تهران: نشر نی.

References

- Bocock, R. (1992). consumption and lifestyle. in: Bocock.R and Kenneth, T (eds), social and cultural forms of modernity, polity press in association with open university.
- Bukodi, E. (2007). Social Stratification and cultural consumption in Hungry.
- Bourdieu, P. (1984). Distinction. London: Routledge and Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1996). The Rules of Art, Translated By Susan Emanuel, Polity Press.
- Bourdieu, P. (1979). "Distinction", trans. Richard Nice, London and New york, Routledge & Kagan paul.
- Chan, T. & et al. (2007). Social stratification and cultural Consumption.
- Clark, david. (2003), The consumer society and postmodern city, Routledge.